

A-1249

I N S T Y T U T T U R Y S T Y K I

M. Zawadzki

RUCH TURYSTYCZNY W POLSCE

(Badania na próbie Ośrodka Badań Opinii Publicznej Polskiego
Radia i Telewizji)

R-1.3.2./1

Raport z badań uczestnictwa ludności Polskii w wyjazdach
krajowych i zagranicznych w 1991 r.

Warszawa, czerwiec 1992 r.

WPROWADZENIE

W styczniu 1992 r. Instytut Turystyki przeprowadził badania dot. uczestnictwa ludności Polski w różnego typu wyjazdach w 1991 r. W lutym 1992 r. opracowano i przekazano do UKFiT syntetyczną informację o wynikach badań. Najważniejsze dane prezentowano na Międzynarodowej Giełdzie Turystycznej w Berlinie (marzec) oraz wykorzystano w wywiadach dla redakcji czasopism krajowych.

Źródłem danych są bezpośrednie wywiady przeprowadzone przez ankietatorów z respondentami dobranymi losowo (1729 osób). Wyniki są reprezentatywne dla ludności Polski w wieku 15 i więcej lat i zapewniają porównywalność z uzyskanymi z badań prowadzonych przez Instytut Turystyki od szeregu lat.

Za podróż (wyjazd) uznajemy pobyt z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania. W podróżach na terenie kraju uwzględniono odbyte w celach turystyczno-wypoczynkowych, odwiedzin krewnych lub znajomych i innych osobistych (np. kulturalno-rozrywkowych, religijnych, sportowych), w zagranicznych ponadto podróże służbowe oraz w celach poczynienia zakupów lub podjęcia dorywczej pracy.

Do 1990 r. za wyjazdy urlopowo-wakacyjne uznawano w naszych badaniach trwające co najmniej 7 dni - zgodnie z powszechnie stosowaną w Polsce klasyfikacją.

Od 1991 r. posługujemy się najczęściej spotykanym w Europie Zachodniej podziałem na wyjazdy trwające minimum 5 dni (urlopowo-wakacyjne) i wyjazdy krótkoterminowe (1-4 dni, z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania). Taki podział umożliwia porównywalność danych o wyjazdach ludności Polski z danymi z krajów zachodnich.

Prowadząc nasze badania staramy się, by były one przydatne i pomocne przede wszystkim w zakresie marketingu i polityki społecznej. M.in. analizując uczestnictwo według organizatorów wyjazdów, celów podróży, liczby dni spędzonych poza miejscowością stałego zamieszkania, sezonowości, wykorzystanej bazy noclegowej według jej rodzajów, społecznego zasięgu uczestnictwa w wyjazdach według kategorii socio-demograficznych, ponadto dane te umożliwią "wejście" do statystyk międzynarodowych w zakresie ruchu turystycznego.

Wyniki badań przedstawimy w nast. kolejności:

- aktywność wyjazdowa (udział w krajowych wyjazdach na co najmniej 5 dni i krótszych oraz w zagranicznych razem),
- uczestnictwo w krajowych wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (na minimum 5 dni),
- uczestnictwo w krajowych wyjazdach krótkoterminowych (do 4 dni),
- uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych.

1. AKTYWNOŚĆ WYJAZDOWA LUDNOŚCI POLSKI

Pod pojęciem aktywność wyjazdowa rozumieć będziemy udział w wyjazdach krajowych i zagranicznych z co najmniej jednym noclegiem poza miejscowością stałego zamieszkania.

Pod koniec lat osiemdziesiątych aktywność wyjazdowa zaczęła przejawiać tendencję spadkową, która objęła 1990 i 1991 r. (Por. Tab.1). I tak:

- w 1990 r. wyjeżdżało zarówno w kraju jak i za granicę 53% badanych, w 1991 r. 49%,
- wyłącznie w kraju analogicznie 47% i 44%,
w tym:
 - na co najmniej 5 dni 34% i 30%,
 - do 4 dni 33% i 27%.

Za główną przyczynę tego zjawiska można przyjąć obniżenie się stopy życiowej znacznej części naszego społeczeństwa, przy sukcesywnym zmniejszaniu się możliwości z korzystania z czasów ulgowych (a niekiedy bezpłatnych) lub innych źródeł refundacji części wydatków (np. z zakładowego funduszu socjalnego) poniesionych w związku z wyjazdami turystyczno-wypoczynkowymi. Wzrastają przy tym ceny pobytu w ośrodkach czasowych, w pensjonatach, na campingach itp. oraz ceny przejazdu (bilety PKP, PKS, benzyny).

W niektórych prognozach przewidywano, że omawiana tendencja spadkowa będzie większa, bardziej drastyczna. Wydaje się jednak, że potrzeby wypoczynku połączonego z wyjazdem rozwinęły się i utrwaliły w naszym społeczeństwie. Wzrasta przy tym świadomość degradacji środowiska naturalnego i roli omawianych wyjazdów jako jednego z remediów profilaktyczno-zdrowotnych.

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych natomiast nieznacznie wzrosło: z 12,2% w 1990 r. do 12,9% w 1991 r. Jedną z istotnych przyczyn tego zjawiska jest zniesienie wiz do większości krajów Europy Zachodniej, a także zmniejszanie się zróżnicowania cen między wypoczynkiem w kraju a za granicą.

Według European Travel Data Center aktywność wyjazdowa mieszkańców Europy Zachodniej w 1990 r. była mocno zróżnicowana. Od 87% w Islandii, 74% w Holandii, do 51% w Portugalii. Średnia dla Europy Zachodniej 62%. W Polsce jak już wspomniano 53% w 1990 r. i 49% w 1991 r.

Analizując uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach dłuższych (ponad 5 dni) i krótszych oraz zagranicznych liczonych razem stwierdzamy, że najważniejszymi czynnikami różnicującymi był wiek, przynależność społeczno-zawodowa, miejscowość zamieszkania oraz poziom zamożności. (Por. Tab. 2-8).

Im młodszy wiek tym większy udział w wyjazdach. Najstarsza grupa wyjeżdżała ponad dwa razy rzadziej niż osoby w wieku 16-24 lata.

Płeć nieznacznie różnicowała uczestnictwo (o 1% częściej wyjeżdżali mężczyźni).

Przynależność społeczno-zawodowa natomiast odgrywała znaczną rolę. Najmniej wyjeżdżało rolników indywidualnych - 28%. Dalej udział ten stopniowo wzrastał osiągając 66% uczestnictwa wśród pracowników umysłowych i pracujących na własny rachunek.

Spośród mieszkańców wsi wyjeżdżało 36% a miast ogółem 58%, w tym z małych miast 45%, a z liczących ponad 100 tys. mieszkańców 65%.

Osoby oceniające swą sytuację materialną jako nienajlepszą i złą wyjeżdżały półtora razy rzadziej od będących w bardzo dobrej i dobrej.

2. WYJAZDY KRAJOWE

2.1. Uczestnictwo w krajowych wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (na co najmniej 5 dni)

W 1991 r. brało udział w w.w. wyjazdach 30,1%. Jest to o 4% mniej niż w 1990 r. Tendencja spadkowa udziału w tych wyjazdach zaczęła występować w drugiej połowie lat siedemdziesiątych. Średnia dla lat 1974-1979 wynosiła 42%, w okresie 1980-1985 38%, a w latach 1986-1989 34% (w przeliczeniu na wyjazdy trwające 5 i więcej dni).

Sezonowość wyjazdów była od lat względnie stabilna. W lecie (czerwiec - sierpień) wyjeżdżało 70% - 80% spędzających urlop (wakacje) poza miejscowością stałego zamieszkania, w jesieni (wrzesień - listopad) 9% - 13%, w zimie (styczeń, luty i grudzień) 4% - 8%, na wiosnę (marzec - maj) 5% - 7% (Por. Tab. 10).

Średnia długość pobytu wynosiła w 1991 r. 18,5 dnia. Ponad połowa (57%) wypoczywała 5-14 dni (Pot. Tab. 11).

W 1979 r. z rodziną wyjeżdżało 68% badanych, w 1987 r. 64%, w 1990 r. 61% a w 1991 r. 60%. Odsetek wyjeżdżających samotnie wynosił 14% - 17%. (Por. Tab. 12).

Wydatki poniesione w związku z omawianymi wyjazdami uznało w 1991 r. za bardzo duże i duże 48%, za niezbyt duże, średnie 40% (Por. Tab. 13).

Do połowy lat osiemdziesiątych z wczasów ulgowych lub innych form dofinansowania wyjazdów korzystała większość wyjeżdżających, w latach późniejszych odsetki te sukcesywnie zmniejszają się. W 1990 r. otrzymało taką pomoc 29% wyjeżdżających, w 1991 r. 21% (Por. Tab. 14).

Wśród przyczyn uniemożliwiających wyjazd na pierwsze miejsce wysunęły się w ostatnich latach względy finansowe - "za duży wydatek", a z pierwszego na drugie zeszła "niemożność pozostawienia gospodarstwa rolnego. domu, rodziny bez opieki".

Do najczęściej wykorzystywanych środków transportu w związku z wyjazdem i pobytem na urlopie lub wakacjach należał w 1990 i 1991 r. samochód prywatny (47%), dalej PKP (41% i 46%) i PKS (27% i 28%). Por. Tab. 15).

Istotnym zmianom ulegają formy organizacyjne wyjazdów. Sukcesywnie wzrasta odsetek osób korzystających z najtańszej formy spędzania urlopu (wakacji) jaką jest pobyt u krewnych lub znajomych. W porównaniu z 1979r. z tej formy korzystało w 1991 r. dwa razy więcej badanych, a z czasów instytucjonalnie zorganizowanych (np. przez zakłady pracy itp.) analogicznie trzy razy mniej (w przeliczeniu na wyjazdy trwające co najmniej 5 dni).

Z czasów wykupionych w biurach podróży (nocleg, wyżywienie, przejazd) korzystało 11% badanych, a z zarezerwowanych i wykupionych bezpośrednio w hotelach, pensjonatach, ośrodkach czasowych, kwaterach prywatnych lub u przewoźnika 6% (Por. Tab. 16).

Udział ludzi młodych (16-24 lata) w omawianych wyjazdach był dwa i pół razy liczniejszy w porównaniu z osobami w wieku 65 i więcej lat (Por. Tab. 17 i 18, a w wieku 35-44 lat niespełna dwa razy).

Kobiety uczestniczyły o 4% częściej niż mężczyźni.

W miarę wzrostu poziomu wykształcenia wzrastał odsetek wyjeżdżających: w 1991 r. z wykształceniem podstawowym wyjeżdżało 19%, z wyższym 42% (Por. Tab. 19).

Analogiczne zjawisko występuje przy porównaniu udziału w omawianych wyjazdach według przynależności społeczno-zawodowej: spośród rolników indywidualnych wyjeżdżało 10%, pracowników umysłowych 45%.

Pozytywnym zjawiskiem jest sukcesywny wzrost uczestnictwa w wyjazdach rolników indywidualnych, negatywnym stopniowy spadek udziału pracowników umysłowych (52% w 1979 r. i 45% w 1991 r.). Jest to spowodowane głównie relatywnym obniżaniem się wynagrodzeń w sferze budżetowej, w której zatrudnionych jest znaczna część pracowników umysłowych (Por. Tab. 20).

Wśród nie pracujących zawodowo największy odsetek wyjeżdżających stanowili w 1991 r. uczniowie i studenci (64%). Na wypoczynek urlopowo-

-wakacyjny wyjeżdżała co czwarta gospodyni domowa i co piąty emeryt lub rencista (Por. Tab. 21).

Zaznaczył się stopniowy wzrost udziału w omawianych wyjazdach mieszkańców wsi i dość znaczny spadek wśród mieszkańców miast (z 46% w 1979r. do 41% w 1991 r.). Spadek ten dotknął zwłaszcza miasta liczące ponad 100 tys. mieszkańców: analogicznie z 56% do 48% (Por. Tab. 22). W związku z postępującą degradacją środowiska naturalnego ten regres należy uznać za niepokojący zwłaszcza pod względem profilaktyki zdrowotnej.

Według samooceny sytuacji materialnej badanych stwierdzono, że podobnie jak w ubiegłych latach osoby w nienajlepszej i złej sytuacji wyjeżdżały ok. dwa razy rzadziej niż będący w bardzo dobrej i całkiem niezłej i półtora razy rzadziej niż w średniej.

Ujmując najogólniej można stwierdzić, że udział w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych oraz wybór ich formy zależy od stopnia rozwoju potrzeb w zakresie turystyki i możliwości ich zaspokojenia.

Wśród czynników kształtujących potrzeby wypoczynku poza miejscem zamieszkania znajdują się takie, jak tradycje, oddziaływanie wychowawcze rodziny, szkoły, grup rówieśniczych, wpływ środków masowej informacji, moda.

Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że środowiskowe wzory wykorzystania urlopu, tradycje i moda spowodowały, że znacznie większy odsetek korzystał z wyjazdów i świadomie wybierał ich formę w grupie osób posiadających wyższe wykształcenie i studiujących - w porównaniu z należącymi do grup o niskim wykształceniu. Temu także można m.in. przypisać większe uczestnictwo w turystyce osób zatrudnionych na stanowiskach pracowników umysłowych.

Możliwości zaspokojenia potrzeb turystycznych zależą od różnych uwarunkowań, m.in. od usuwania opisywanych przeszkód uniemożliwiających wyjazd.

Wśród nich coraz większego znaczenia nabiera pogarszająca się sytuacja materialna znacznej części społeczeństwa.

Nasuwa się w związku z tym pytanie: dlaczego uczestnictwo w omawianych wyjazdach nie spada w sposób bardziej drastyczny.

Wśród przyczyn tego zjawiska - jak można przypuszczać - jest coraz szersze upowszechnianie się zwyczaju wyjazdów urlopowo-wakacyjnych. Coraz częstsza staje się także świadomość skutków degradacji środowiska naturalnego i roli wyjazdów urlopowo-wakacyjnych jako jednego z remediów przeciwdziałających tym ujemnym skutkom.

Inne przeprowadzone przez nas sondaże pozwalają stwierdzić, że mimo trudności finansowych znaczna część osób nie rezygnuje z wyjazdów, lecz wybiera oferty wypoczynku możliwie taniego, skraca czas pobytu, ogranicza dodatkowe wydatki (np. kawiarnia, lody, rozrywki). Sprzyja temu przekształcanie się rynku producenta usług turystycznych w rynek konsumenta, co stwarza coraz większe możliwości wyboru ofert według możliwości i upodobań wyjeżdżających.

Ponadto ulega wprawdzie ograniczeniom, lecz jeszcze działa osłona socjalna i część wyjeżdżających korzysta z różnego typu wczasów ulgowych lub uzyskuje z zakładowego funduszu socjalnego albo z innych podobnych źródeł zwrot części wydatków poniesionych w związku ze spędzeniem urlopu (wakacji) poza miejscem zamieszkania.

Do czasu odczuwalnego wzrostu płac realnych jakaś forma tego typu pomocy - zwłaszcza dla osób niezamożnych - odgrywać będzie znaczną rolę w kształtowaniu udziału w omawianych wyjazdach.

2.2. Krajowe wyjazdy krótkoterminowe

(1-4 dni z co najmniej jednym noclegiem poza miejscowością stałego zamieszkania).

W krajowych wyjazdach krótkoterminowych uczestniczyło w 1990 r. 33% ludności Polski w wieku ponad 15 lat, a w 1991 r. 27%. (Por. Tab. 23).

Przyczyny spadku udziału w tych wyjazdach analogiczne do opisanych w związku z analizą wyjazdów urlopowo-wakacyjnych.

W 1991 r. zdecydowana większość (87%) uczestniczyła w tych wyjazdach nie częściej niż raz na dwa miesiące (do 6 razy w roku) a 57% wyjeżdżało 1-2 razy w roku. Przeważały wyjazdy z 1-2 noclegami t.zw. weekendowe.

Porównując udział w wyjazdach krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych według kategorii społeczno-demograficznych stwierdzamy, że i tu także głównymi determinantami uczestnictwa jest wiek, poziom wykształcenia, przynależność społeczno-zawodowa, miejscowość zamieszkania oraz sytuacja materialna badanych (Por. Tab. 24 - 30), że istnieją podobne współzależności z tym, iż rozpiętości są mniejsze (np. wyjazdy najstarszej a najmłodszej grupy wiekowej).

3. WYJAZDY ZAGRANICZNE

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych wynosiło w 1990 r. 12,2%, a w 1991 r. 12,9%. (Por. Tab. 31). Wzrost ten należy przypisać głównie zniesieniu wiz do większości krajów Europy Zachodniej.

W 1990 r. co trzeci wyjeżdżający (30%) a w 1991 r. co czwarty (24%) podał, że motywem wyjazdu było "poczynienie zakupów lub podjęcie dorywczej pracy".

Spośród odbywających podróże zagraniczną wyjeżdżający 1 raz stanowili w 1990 r. 54%, w 1991 r. 70%, a 2 i więcej razy analogicznie 46% i 30%. Zmniejszyła się więc znacznie częstotliwość wyjazdów.

Liczba przekroczeń granicy (w jedną stronę) przez mieszkańców Polski była oczywiście znacznie wyższa - 22 mln osób w 1990 r. i 20,7 mln w 1991r. (według GUS).

W naszych badaniach nie uwzględniamy jednak znacznego udziału osób przekraczających granicę i wracających tego samego dnia oraz relatywnie niemałą liczbę Polaków zatrudnionych na umowach w krajach ościennych, którzy na dni wolne od pracy wracają do rodzin w kraju itp.

W 1991 r. najwięcej osób wyjeżdżało w lecie (czerwiec - sierpień) 40%, następnie w jesieni (wrzesień - listopad) 23%, w zimie (styczeń, luty i grudzień) 19%, wiosną (marzec-maj) 18%. (Por. Tab. 31).

Jako środek transportu najczęściej służył samochód prywatny (41%), w dalszej kolejności autokar (37%), pociąg 13%. Samolotami podróżowało 5%. (Por. Tab. 32).

Większość wyjeżdżających (57%) przebywała za granicą 5 i więcej dni. 14% 3-4 dni, a 29% 1-2 dni (z co najmniej jednym noclegiem). Średni czas pobytu wynosił 9 dni (Por. Tab. 33).

W dalszych rozważaniach pominiemy wyjazdy w celach zakupów i podjęcia dorywczej pracy przypominając tylko, że w 1990 r. stanowiły 30%, a w 1991r. 24% wśród motywów odbycia podróży.

W takim układzie wyjeżdżający w 1991 r. w celach turystyczno-wypoczynkowych stanowili 43%, odwiedzający krewnych lub znajomych 40%, podróżujący służbowo 17%. (Por. Tab. 34).

Spośród wyjeżdżających za granicę w 1991 r. 38% skorzystało z usług biur podróży w tym: 22% zapewniając sobie co najmniej zakwaterowanie, wyżywienie i przejazd, a 16% część tych usług.

Bezpośrednio rezerwowało i zapewniło sobie wyjazd u usługodawców (np. noclegi w hotelu, przejazd u przewoźnika) 9%. Bez wszelkiego pośrednictwa i rezerwacji podróżowało 53%. (Por. Tab. 35).

Z zakwaterowania u krewnych lub znajomych korzystano w czasie 46% wyjazdów, w hotelach 3-gwiazdkowych 15%, w hotelach turystycznych i schroniskach i na campingach 20%, w kwaterach prywatnych 5%, w przyczepach campingowych, namiotach 4%, w różnych zmieniających się obiektach 5%, w hotelach 5- i 4-gwiazdkowych 4% - z tego 93% to osoby odbywające podróż służbową. (Por. Tab. 36).

Najczęściej odwiedzanym krajem była RFN - 44% wyjazdów. W dalszej kolejności Czechosłowacja - 14%, Węgry - 9%, ZSRR - 7%, Holandia - 6%, Francja - 5%, Włochy - 3%, Belgia - 3%, Austria - 2%, Hiszpania i Dania po 1%. Na pozostałe kraje przypadało 5% wyjazdów. Warto dodać, że 1% to ok. 25 tys. osób. W Tabeli 37 podano szczegółowsze dane odnośnie wyjazdów do poszczególnych krajów, średni czas pobytu w każdym z nich oraz motywy wyjazdu.

W porównaniu z 1990 r. wzrósł w 1991 r. udział w wyjazdach głównie do RFN (z 34% do 44%), do Czechosłowacji z 9% do 14%, do Holandii z mniej niż 1% do 6%, obniżył się do krajów byłego ZSRR (z 16% do 7%) i Austrii z 10% do 2%. (Por. Tab. 38).

Udział w wyjazdach zagranicznych ludności Polski według kategorii społeczno-demograficznych, przedstawiono w tabelach nr 2-7.

Ogólnie określając stwierdzamy, że osoby w wieku 16-24 lata wyjeżdżały trzy razy częściej niż liczące 60 i więcej lat i półtora razy częściej od osób w średnim wieku.

Spośród mężczyzn wyjeżdżało 15% a kobiet 11%. Poziom wykształcenia i przynależność społeczno-zawodowa znacznie różnicowały udział w tych wyjazdach. Rolnicy indywidualni wyjeżdżali za granicę dziesięć razy rzadziej niż osoby pracujące na własny rachunek, siedem razy rzadziej od pracowników umysłowych i trzy razy od robotników wykwalifikowanych.

Im większa miejscowość tym jej mieszkańcy częściej uczestniczyli w wyjazdach zagranicznych: mieszkańcy miast o ponad 500 tys. mieszkańców trzy razy częściej, a miast ogółem dwa i pół razy (7% i 17%) częściej od mieszkańców wsi.

W podobnym stopniu różnicował to uczestnictwo poziom zamożności. Spośród osób w sytuacji bardzo dobrej i dobrej wyjeżdżało trzy i pół razy więcej niż w nienajlepszej i złej i ponad dwa razy niż w średniej.

Średnio wydatki poniesione na 1 dobę pobytu za granicą wyniosły 430.320 zł na osobę - w tym wpłacone w kraju w biurach podróży oraz przeznaczone na zakup upominków, żywności itp. związanych z wyjazdem a w obcej walucie wydane za granicą w przeliczeniu na zł według średniego kursu w 1991 r.

M. Zawadzki

RUCH TURYSTYCZNY W POLSCE

(Badania na próbie OBOP)

R-1.3.2.

Tablice wynikowe

z badań uczestnictwa ludności Polski w wyjazdach
krajowych i zagranicznych w 1991 r.

SPIS TREŚCI

Tabele

1. Aktywność wyjazdowa ludności Polski 1 - 8
2. Uczestnictwo w krajowych wyjazdach urlopowo-
-wakacyjnych (na 5 i więcej dni) 9 - 21
3. Uczestnictwo w krajowych wyjazdach krótkoter-
minowych (na 1-4 dni z co najmniej jednym noc-
legiem poza stałym miejscem zamieszkania)..... 22 - 29
4. Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych
(z co najmniej jednym noclegiem) 30 - 40

1. AKTYWNOŚĆ WYJAZDOWA LUDNOŚCI POLSKI

(Tabele 1 - 8)

Tabela 1

Aktywność wyjazdowa ludności Polski^{x/}

	1990 r.	1991 r.
Wyjeżdżało zarówno w kraju jak i za granicę	53% ^{xx/}	49%
Nie wyjeżdżało nigdzie	47%	51%
Wyjeżdżało wyłącznie w kraju	47%	44%
Wyjeżdżało wyłącznie w kraju na co najmniej 5 dni (wyjazdy urlopowo-wakacyjne)	34%	30%
Wyjeżdżało wyłącznie w kraju na okres do 4 dni (wyjazdy krótkoterminowe)	33%	27%
Wyjeżdżało za granicę	12,2%	12,9%
w tym: w celu poczynienia zakupów lub podjęcia dorywczej pracy	3,7%	3,1%

x/ Z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

xx/ Średnia w Europie Zachodniej wynosiła 62%.

Tabela 2

Aktywność wyjazdowa ludności Polski w 1991 r. wg wieku

(wyjazdy na 5 i więcej dni i krótsze razem)^{x/}

Wiek (w przedziale lat)	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało zarówno w kraju jak i za granicę %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
16 - 24	31	69	62	21
25 - 29	48	52	47	10
30 - 34	50	50	43	13
35 - 39	47	53	46	16
40 - 44	52	48	46	11
45 - 49	48	52	46	15
50 - 54	52	48	41	15
55 - 59	56	44	41	9
60 - 64	65	35	30	9
65 i więcej	67	33	32	4
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

Tabela 3

Aktywność wyjazdowa ludności Polski w 1991 r. wg wieku
(wyjazdy na 5 i więcej dni i krótsze razem)^{x/}

Wiek (w przedziale lat)	Nie wyjeżdżało nigdzie %	Wyjeżdżało zarówno w kraju jak i za granicę %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
16 - 24	31	69	62	21
25 - 34	49	51	45	12
35 - 44	50	50	46	14
45 - 54	50	50	42	15
55 - 64	61	39	35	9
65 i więcej	67	33	32	4
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

W wyjazdach krajowych i zagranicznych razem wyjeżdżało o 1% więcej mężczyzn niż kobiet, w wyjazdach krajowych nie występowała różnica. Natomiast w wyjazdach zagranicznych uczestniczyło 15% mężczyzn i 11% kobiet.

Tabela 4

Aktywność wyjazdowa ludności Polski w 1991 r.
wg poziomu wykształcenia
 (wyjazdy na 5 i więcej dni i krótsze razem)^{x/}

Wykształcenie	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało zarówno w kra- ju jak i za granicą %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
podstawowe	65	35	33	5
zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	50	50	44	12
średnie	39	61	53	18
niepełne wyższe	36	64	55	27
wyższe	16	84	78	35
wyższe, pełne i nie- pełne	24	76	68	32
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

Tabela 5

Aktywność wyjazdowa w 1991 r. osób nie pracujących zawodowo
(wyjazdy na 5 i więcej dni oraz krótsze razem)^{x/}

	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało za- równo w kraju jak i za grani- cę %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
rencista, emeryt	64	34	33	7
gospodyni domowa	63	37	35	5
uczeń, student	20	80	74	27
bezrobotny pobiera- jący zasiłek	61	39	33	14
nie pracujący z innych względów	49	51	43	15
Razem nie pracujący zawodowo	55	45	41	11
Ogółem nie pracujący i pracujący zawodowo	51	49	44	12,9

x/ co najmniej z jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania

Tabela 6

Aktywność wyjazdowa ludności Polski w 1991 r. według
przynależności społeczno-zawodowej

(wyjazdy na 5 i więcej dni oraz krótsze razem)^{x/}

	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało w kraju i za granicę %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
robotnik indywi- dualny	71	28	27	3
robotnik niewykwa- lifikowany	62	38	36	4
robotnik wykwalifi- kowany	53	47	42	10
pracownik umysłowy	34	66	59	23
pracujący na własny rachunek	34	66	55	30
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ co najmniej z jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

Tabela 7

Aktywność wyjazdowa ludności Polski w 1991 r. według
miejsowości zamieszkania

(wyjazdy na 5 i więcej dni i krótsze razem)^{x/}

	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało za- równo w kra- ju jak i za granice %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraju %	Wyjeżdżało za granicę %
wieś	64	36	32	7
miasta razem	42	58	52	17
miasta do 20 tys. mieszkańców	55	45	44	11
miasta 20-100 tys. mieszkańców	46	54	47	18
miasta ponad 100 tys. mieszkańców	35	65	59	19
w tym: 100-500 tys. mieszk.	41	59	53	17
ponad 500 tys. mieszkańców	28	72	65	21
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ co najmniej z jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

Tabela 8

Aktywność wyjazdowa ludności Polski według
samooceny sytuacji materialnej

(wyjazdy na 5 i więcej dni i krótsze razem)^{x/}

Sytuacja materialna	Nie wyjeżdża- ło nigdzie %	Wyjeżdżało w kraju i za granicę %	Wyjeżdżało wyłącznie w kraj %	Wyjeżdżało za granicę %
bardzo dobra i całkiem niezła	32	78	58	32
średnia	46	54	48	15
nienajlepsza i zła	57	43	40	9
Ogółem	51	49	44	12,9

x/ co najmniej z jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

2. UCZESTNICTWO LUDNOŚCI POLSKI W KRAJOWYCH
WYJAZDACH URLOPOWO-WAKACYJNYCH

(Tabele 9 - 21)

Tabela 9

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach
urlopowo-wakacyjnych w 1991 r.

(na co najmniej 5 dni)

Udział w wyjazdach			
Wyjeżdżało	.1 9 9 1 r.		w mln osób ^{x/} (szacunek)
	w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdża- jących	
Ogółem	30,1	100	8,5
w tym:			
- 1 raz	18,4	62,0	5,2
- 2 razy	6,0	20,0	1,7
- 3 i więcej razy	5,7	18,0	1,6

x/ Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wynosiła w 1990 r. 28 mln,
w 1991 r. 28,13 mln osób.

Do 1990 r. za w.w. wyjazdy uznawano trwające co najmniej 7 dni, a od 1991 r. trwające minimum 5 dni - zgodnie z klasyfikacją najczęściej stosowaną w Europie Zachodniej. Przeliczając wyjazdy urlopowo-wakacyjne trwające co najmniej 7 dni na trwające 5 i więcej dni stwierdzamy, że średnia dla lat 1974-1979 wynosiła 41%, w okresie 1980-1985 38%, a w latach 1986-1989 35%, w 1990 r. 34,0%, w 1991 r. 30,1%.

Tabela 10

Sezonowość uczestnictwa w krajowych wyjazdach
urlopowo-wakacyjnych

	W % do wyjeżdżających	
	1990 r.	1991 r.
wiosna (marzec, kwiecień, maj)	6	6
lato (czerwiec, lipiec, sierpień)	81	73
jesień (wrzesień, październik, listopad)	9	13
zima (styczeń, luty oraz grudzień)	4	8

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych sezonowość wyjazdów była podobna. Latem wyjeżdżało od 72% do 80%.

Tabela 11

Czas pobytu na urlopie (wakacjach) w 1991 r.

5 - 6 dni	11%
7 - 14 dni	46%
15 - 30 dni	31%
30 i więcej dni	12%
średnia długość pobytu	18,5 dnia

Tabela 12

Osoby towarzyszące w krajowych wyjazdach urlopowo-wakacyjnych

Wyjeżdżający	w % do wyjeżdżających	
	1990r.	1991r.
samotnie	15	16
z rodziną	61	60
z innymi osobami	15	16
z rodziną i znajomymi	9	8

W 1979 r. z rodziną wyjeżdżało 68%, w 1987 r. 64%, w 1990 r. 61%, w 1991r. 60%. Odsetek wyjeżdżających samotnie wynosił 14 - 17%.

Tabela 13

Samoocena poniesionych wydatków w związku z krajowymi
wyjazdami urlopowo-wakacyjnymi

Wydatki	w % do wyjeżdżających	
	1990r.	1991r.
bardzo duże i duże	41	48
niezbyt duże, średnie	48	40
raczej małe i małe ,	9	9
trudno powiedzieć	2	3

Tabela 14

Dofinansowanie krajowych wyjazdów urlopowo-wakacyjnych

Czy korzystał(a) Pan(i) z wczasów ulgowych lub czy zakład pracy lub inna instytucja zwróciła częściowo wydatki	w % do wyjeżdżających	
	1990r.	1991r.
tak	29	21
nie	70	78
trudno powiedzieć	1	1

Do połowy lat 80-tych z wczasów ulgowych lub innych form dofinansowani wyjazdów urlopowo-wakacyjnych korzystała większość wyjeżdżających, w latach późniejszych odsetki te sukcesywnie zmniejszają się.

Tabela 15

Środki transportu najczęściej wykorzystywane w czasie wyjazdu, powrotu i pobytu na urlopie (wakacjach) w kraju

	w % do wyjeżdżających		
	1987r.	1990r.	1991r.
samochód osobowy	35	47	47
PKP	44	41	46
PKS	29	27	28
autokar i komunikacja podmiejska	7	10	5

Tabela 16

Formy organizacyjne krajowych wyjazdów urlopowo-
- wakacyjnych w 1991 r.

	w % do wyjeżdżają- cych ^{x/}	w tys. osób (szacunek)
Wczasy wykupione w biurach podróży (nocleg, wyżywienie, przejazd, lub część tych usług np. bez przejazdu)	11	990
Usługi wczasowe zarezerwowane i wykupione bezpośrednio u usługodawcy (np. w hotelu, pensjonacie, kwaterze prywatnej, u przewoź- nika).	6	540
Wczasy zorganizowane przez zakłady pracy, organizacje związkowe, społeczne itp.	16	1440
Pobyt u krewnych lub znajomych	61	5500
Inne prywatne wyjazdy (np. pod namiot na camping, wędrowkę, spływ itp. bez wcześniejszej rezerwacji).	24	2200

x/ Odsetki nie sumują się do 100, gdyż część wyjeżdżających korzystała z dwu lub więcej form.

Wzrasta odsetek korzystających z najtańszej formy spędzania urlopu (wakacji) jaką jest pobyt u krewnych lub znajomych przy sukcesywnym spadku udziału w wyjazdach zorganizowanych przez zakłady pracy, organizacje związkowe, społeczne itp.

W porównaniu z 1979 r. z gościny krewnych lub znajomych korzystało w 1991 r. prawie dwa razy więcej badanych, a z w.w. wczasów zorganizowanych analogicznie trzy razy mniej (w przeliczeniu na wyjazdy trwające minimum 5 dni).

Tabela 17

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach
urlopowo-wakacyjnych w 1990 i 1991 r. wg wieku

Wiek (w przedziale lat)	Wyjazdy urlopowo-wakacyjne	
	1990r.	1991 r.
	Wyjeżdżało %	Wyjeżdżało %
16 - 24	46	47
25 - 29	34	31
30 - 34	32	30
35 - 39	32	33
40 - 44	36	31
45 - 49	23	25
50 - 54	28	26
55 - 59	22	29
60 - 64	21	17
65 i więcej	15	19

Tabela 18

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach urlopowo-
-wakacyjnych w 1990 i 1991 r. według wieku

Wiek w przedziale lat	Wyjeżdżało %	
	1990r.	1991r.
16 - 24	46	47
25 - 34	32	31
35 - 44	34	32
45 - 54	25	26
55 - 64	21	23
65 i więcej	15	19

W wyjazdach urlopowo-wakacyjnych kobiety brały udział częściej niż mężczyźni (o 4%).

Tabela 19

Dynamika uczestnictwa ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według poziomu wykształcenia

R o k	Wykształcenie			
	podstawowe pełne i nie- pełne)	zasadnicze zawodowe i niepełne śred- nie	średnie	wyższe, pełne i niepełne, w tym szkoły pomaturalne
1979 wyjeżdżało %	17	35	46	68
1990 wyjeżdżało %	15	28	46	54
1991 wyjeżdżało %	19	30	38	42

Tabela 20

Dynamika uczestnictwa ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według przynależności społeczno-zawodowej

R o k	Przynależność społeczno-zawodowa				
	rolnik indywidualny	robotnik niewykwalifi- kowany	robotnik wykwalifi- kowany	pracownik umysł. z wyższym i bez wyż- szego wy- kształc.	pracują- cy na własny rachunek
1974 r. wyjeżdżało %	3	22	35	62	.
1979 r. wyjeżdżało %	4	21	32	52	.
1987 r. wyjeżdżało %	5	21	31	50	.
1990 r. wyjeżdżało %	6	16	26	51	42
1991 r. wyjeżdżało %	10	16	30	45	43

Tabela 21

Dynamika uczestnictwa nie pracujących zawodowo w krajowych
wyjazdach urlopowo-wakacyjnych

	Wyjeżdżało %		
	1987 r.	1990 r.	1991 r.
emeryci i renciści	21	21	21
gospodynie domowe	29	25	25
uczniowie i studenci	57	64	64
nie pracujący z innych względów	30	26 ^{x/}	32
pobierający zasiłek dla bezrobotnych	.	.	19

x/ W tym pobierający zasiłek dla bezrobotnych.

Tabela 22

Dynamika uczestnictwa ludności Polski w wyjazdach urlopowo-
wakacyjnych według miejscowości zamieszkania

R o k	Wieś	Miasta razem	Miasta wg liczby mieszkańców		
			do 20 tys.	20-100 tys.	ponad 100 tys.
1979 wyjeżdżało %	10	46	31	41	56
1987 wyjeżdżało %	12	43	28	43	49
1991 wyjeżdżało %	13	41	32	35	48 ^{x/}

x/ W tym z miast 100-500 tys. mieszkańców wyjeżdżało 44%, a z miast ponad 500 tys. 53%.

Według samooceny sytuacji materialnej badanych stwierdzono, że podobnie jak w ubiegłych latach osoby w nienajlepszej i złej sytuacji wyjeżdżały ok. dwa razy rzadziej niż będące w bardzo dobrej i całkiem niezłej i ok. półtora razy rzadziej niż w średniej.

3. UCZESTNICTWO LUDNOŚCI POLSKI W KRAJOWYCH
WYJAZDACH KRÓTKOTERMINOWYCH

(Tabele 23 - 30)

Tabela 23

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach krótkoterminowych
w 1991 r. (trwających do 4 dni^{x/})

	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdżają- cych	w mln osób
Ludność Polski	Ogółem	27	100	7,6
w wieku 15 i	w tym:			
więcej lat wynosiła	- 1-2 razy	15	57	4,3
28,1 mln	- 3-6 razy	8	30	2,3
	- 7 i więcej razy	4	13	1,0

x/ z co najmniej jednym noclegiem poza stałym miejscem zamieszkania.

Zdecydowana większość (87%) uczestniczyła w tych wyjazdach nie częściej niż raz na dwa miesiące (do 6 razy w roku). Przeważały wyjazdy z 1-2 noclegami tzw. weekendowe.

W porównaniu z wyjazdami urlopowo-wakacyjnymi zróżnicowanie udziału w tych wyjazdach analizowane według kategorii społeczno-demograficznych było mniejsze (por. tab. 24-30).

Tabela 24

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r.wg wieku

Wiek w przedziale lat	Wyjazdy ^{x/} krótkotermini- nowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-wakacyj- ne
	wyjeżdżało %	
16 - 24	38	47
25 - 29	30	31
30 - 34	25	30
35 - 39	28	33
40 - 44	23	31
45 - 49	32	25
50 - 54	24	26
55 - 59	23	29
60 - 64	20	17
65 i więcej	19	19
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej jednym noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r. wg wieku

Wiek (w przedziale lat)	Wyjazdy ^{x/} krótkotermini- nowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
	wyjeżdżało %	
16 - 24	38	47
25 - 34	28	31
35 - 44	26	32
45 - 54	29	26
55 - 64	20	23
65 i więcej	19	19
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

Tabela 26

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r. wg poziomu
wykształcenia

Wykształce- nie	Wyjazdy ^{x/} krótkoter- minowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
podstawowe	20	19
zasadnicze zawo- dowe i niepełne średnie	28	30
średnie	32	38
wyższe pełne i niepełne, w tym szkoły pomatu- ralne	35	42
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

Tabela 27

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r. według
przynależności społeczno-zawodowej

Przynależność społeczno- -zawodowa	Wyjazdy ^{x/} krótkoter- minowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
	wyjeżdżało %	
rolnik indywidualny	21	10
robotnik niewykwalifikowany	24	16
robotnik wykwalifikowany	25	30
pracownik umysłowy	34	45
pracujący na własny rachunek	31	43
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

Tabela 28

Porównanie uczestnictwa osób nie pracujących zawodowo w krajo-
wych wyjazdach krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r.

	Wyjazdy ^{x/} krótkoter- minowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
	wyjeżdżało %	
emeryt, rencista	20	21
gospodyni domowa	25	25
uczeń, student	47	64
pobierający zasiłek dla bezrobotn.	22	19
nie pracujący z innych względów	40	32
Ogółem (pracujący i nie pracujący zawodowo)	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

Tabela 29

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r. według
miejsowości zamieszkania

Miejscowość zamieszkania	Wyjazdy ^{x/} krótkoter- minowe	Wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
	wyjeżdżało %	
wieś	24	13
miasta razem	29	41
miasta do 20 tys. mieszkańców	25	32
miasta 20-100 tys. mieszkańców	27	35
miasta ponad 100 tys. mieszkańców	30	48
w tym: 100-500 tys.	28	44
ponad 500 tys.	36	53
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 iu więcej dni.

Tabela 30

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w krajowych wyjazdach
krótkoterminowych i urlopowo-wakacyjnych w 1991 r. według
samooceny sytuacji materialnej

Sytuacja materialna	Wyjazdy ^{x/} krótkoter- minowe	wyjazdy ^{xx/} urlopowo-waka- cyjne
	wyjeżdżało %	
bardzo dobra i całkiem niezła	40	41
średnia	30	35
nienajlepsza i zła	24	24
Ogółem	27	30,1

x/ wyjazdy na 1-4 dni (z co najmniej 1 noclegiem)

xx/ wyjazdy na 5 i więcej dni.

4. UCZESTNICTWO LUDNOŚCI POLSKI W WYJAZDACH
ZAGRANICZNYCH

(Tabele 31-41)

Tabela 31

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych

Udział w wyjazdach zagranicznych						
	w % do ogółu badanych		w % do wyjeżdżających		w tysiącach osób (szacunek)	
	1990r.	1991r.	1990r.	1991r.	1990r.	1991r.
Ogółem	12,2	12,9	100 ^{x/}	100 ^{x/}	3400	3600
w tym:						
- 1 raz	6,6	9,0	54	70	1800	2500
- 2 razy	2,8	2,0	23	16	800	600
- 3 i więcej razy	2,8	1,9	23	14	800	500

Spośród odbywających podróż zagraniczną wyjeżdżający 1 raz stanowili w 1990 r. 54%, w 1991 r. 70%, a 2 i więcej razy analogicznie 46% i 30%. Zmniejszyła się więc znacznie częstotliwość wyjazdów.

Liczba przekroczeń granicy (w jedną stronę) przez mieszkańców Polski była oczywiście znacznie wyższa: 22 mln osób w 1990 r. i 20,7 mln w 1991r. (według GUS). W naszych badaniach nie uwzględniamy jednak znacznego udziału osób przekraczających granicę i wracających tego samego dnia^{xx/} oraz relatywnie niemałą liczbę Polaków zatrudnionych na umowach w krajach ościennych, którzy na dni wolne od pracy wracają do rodzin w kraju itp.

Wśród wyjeżdżających w 1990 r. wskazujący, że motywem ich podróży było dokonanie zakupów lub podjęcie dorywczej pracy stanowili 30%, a w 1991 r. 24%. W dalszych rozważaniach pominiemy tę grupę podróżujących.

x/ W 1990 r. 30% wyjeżdżających za granicę wskazało jako cel wyjazdu "dokonanie zakupów lub podjęcie dorywczej pracy", w 1991 r. 24%.

xx/ Bywa i tak, że ta sama osoba przekracza granicę w ciągu doby dwa a niekiedy i więcej razy.

Tabela 32

Sezonowość wyjazdów zagranicznych ludności Polski w 1991r.

Pora roku	Wyjeżdżający w 100%
wiosna (marzec - maj)	18%
lato (czerwiec-sierpień)	40%
jesień (wrzesień-listopad)	23%
zima (styczeń, luty i grudzień)	19%

Tabela 33

Środki transportu wykorzystywane przez ludność Polski w 1991r.
w czasie wyjazdów zagranicznych

samochód osobowy (własny, rodziny, znajomych)	41%
samochód wynajęty	1%
samolot charterowy	1%
samolot liniowy	4%
pociąg	13%
autokar	37%
statek, prom	1%
inny	2%

Tabela 34

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
według liczby dni pobytu

(wyjeżdżający = 100)

Liczba dni pobytu	1990 r.	1991 r.
- 1-2 (z co najmniej jednym noclegiem)	18%	29%
- 3-4 dni	24%	14%
- 5 i więcej dni	58%	57%

W 1991 r. średnia pobytu 9,2 dnia, w 1990 r. 9,1 dnia.

Tabela 35

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
według celów wyjazdu

(wyjeżdżający = 100%)

Cele wyjazdu	1990 r.	1991 r.
turystyczno-wypoczynkowy	50%	43%
odwiedziny krewnych, znajomych	37%	40%
służbowy	13%	17%

Tabela 36

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych w 1991 r.
według form organizacyjnych

	W % do wyjazdów
Wyjazdy wykupione w biurach podróży w tym:	38
- w zakresie kompletu usług (co najmniej nocleg, wyżywienie, transport)	22
- w zakresie części w.w. usług podstawowych	16
Wyjazdy z wcześniejszą rezerwacją i wykupione bezpośrednio u usługodawcy (np. w hotelu, u przewoźnika)	9 x
Wyjazdy bez żadnego pośrednictwa i rezerwacji	53

Tabela 37

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych w 1991r.
według rodzajów zakwaterowania

Hotel (pensjonat) 5- lub 4 gwiazdkowy	4% ^{x/}
Hotel (pensjonat) niższej kategorii (3 gwiazdkowy)	15%
Hotel turystyczny i schronisko, camping	20%
Kwatera prywatna	6%
Namiot, przyczepa campingowa	4%
Różne (zmieniające się obiekty)	5%
Mieszkanie krewnych, znajomych (bezpłatne)	46%

x/ Niemal wszyscy korzystający z tych hoteli to osoby odbywające podróż służbową.

Tabela 38

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych w 1991r.

według krajów odwiedzanych

(średnia z trzech ostatnich wyjazdów)

Kraje	Udział w wyjazdach %	Średnia pobytu- liczba dni	Cele wyjazdów % x/		
			turystycz- ny	odwiedziny krotnych, znajomych	służbowy
1. RFN	44	12	23	66	11
2. Czechosłowacja	14	5	71	5	24
3. Węgry	9	5	83	4	13
4. Kraje byłego ZSRR	7	7	40	30	30
5. Holandia	6	6	31	44	25
6. Francja	5	9	64	14	22
7. Włochy	3	6	75	13	12
8. Belgia	3	5	25	63	12
9. Austria	2	13	50	17	33
10. Hiszpania	1,4	11	100	-	-
11. Dania	1,4	5	25	50	25
12. Bułgaria	0,7	13	100	-	-
13. Jugosławia	0,7	3	50	-	50
14. Wielka Brytania	0,7	34	-	50	50
15. Szwajcaria	0,7	17	-	-	100
16. Grecja	0,4	21	100	-	-
17. Turcja	0,4	4	100	-	-
18. Szwecja	0,4	6	-	100	-
19. Norwegia	0,4	30	-	100	-
20. Finlandia	0,4	5	-	-	100
Ogółem	100	9,18	43	40	17

x/ Bez wyjazdów w celach zakupów lub podjęcia dorywczej pracy.

Tabela 39

Porównanie uczestnictwa ludności Polski w wyjazdach
zagranicznych w 1990 i 1991 r. według krajów odwiedzanych
 (średnia z trzech ostatnich wyjazdów)

K r a j e	Udział w wyjazdach %	
	1990 r.	1991 r.
RFN	34	44
Czechosłowacja	9	14
Węgry	12	9
Kraje byłego ZSRR	16	7
Holandia	-	6
Francja	3	5
Włochy	1	3
Belgia	-	3
Austria	10	2
Hiszpania	-	1
Dania	-	1
Bułgaria	1	-
Jugosławia	4	-
Turcja	2	-
Pozostałe (mniej niż 1%)	8	5

Tabela 40

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
w 1991 r. według form organizacyjnych i poniesionych
wydatków

	W % do wyjazdów	^{x/} Wydatki na 1 oso- bodzień pobytu w tys. zł.
Ogółem:	100	430,32
Wyjazdy wykupione w biurach podróży w tym:	38	4 99
- w zakresie kompletu usług (co najmniej nocleg, wyżywienie, transport)	22	399 ^{xx/}
- w zakresie części w.w. usług podstawo- wych	16	571 ^{xxx/}
Wyjazdy z wcześniejszą rezerwacją i wyku- pione bezpośrednio u usługodawcy (np. w hotelu, u przewoźnika)	9	314
Wyjazdy bez żadnego pośrednictwa i rezerwacji	53	418

- x/ Wydatki obejmują kwoty wpłacone w kraju w biurach podróży lub u innych organizatorów (pośredników) wyjazdu i przeznaczone na zakupy dokonane w kraju związane z wyjazdem, np. upominki, żywność, napoje, oraz poniesione za granicą w walutach obcych w przeliczeniu na zł.
- xx/ W zdecydowanej większości zbiorowe wycieczki do niezbyt odległych krajów.
- xxx/ Wyjazdy do odleglejszych krajów (zwykle samolotem) z pobytem w droższych hotelach. Wśród nich znaczna część wyjazdów służbowych.

Tabela 41

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
w 1991 r. według rodzajów zakwaterowania

Obiekty noclegowe	W % do wyjazdów	Wydatki na 1 osob ^{xx/} dzień w tys. zł.
Ogółem	100	430,3
Hotel (pensjonat) 5- lub 4 gwiazdkowy	4 ^{x/}	717
Hotel (pensjonat) niższej kategorii (3-gwiazdkowy)	15	555
Hotel turystyczny, schronisko, camping	20	405
Kwatera prywatna	6	151
Namiot, przyczepa campingowa	4	163
Różne (zmieniające się obiekty)	5	.
Mieszkanie krewnych, znajomych (bezpłatne)	46	362

x/ Nieomal wszyscy korzystający z tych hoteli
to osoby odbywające podróż służbową

xx/ Zakres wydatków jak w Tab. 40.

Analizując wyjazdy zagraniczne ludności Polski według kategorii społeczno-demograficznych (przedstawione w tabelach nr 2 - 7), stwierdzamy, że osoby w wieku 16-24 lata wyjeżdżały trzy razy częściej niż liczące 60 i więcej lat i półtora razy częściej od osób w średnim wieku.

Spośród mężczyzn wyjeżdżało 15% a kobiet 11%. Poziom wykształcenia i przynależność społeczno-zawodowa znacznie różnicowały udział w tych wyjazdach. Rolnicy indywidualni wyjeżdżali za granicę dziesięć razy rzadziej niż osoby pracujące na własny rachunek, siedem razy rzadziej od pracowników umysłowych i trzy razy od robotników wykwalifikowanych.

Im większa miejscowość tym jej mieszkańcy częściej uczestniczyli w wyjazdach zagranicznych: zamieszkali w miastach o ponad 500 tys. mieszkańców trzy razy częściej, a miast ogółem dwa i pół razy (7% i 17%) częściej od mieszkańców wsi.

W podobnym stopniu różnicowało to uczestnictwo poziom zamożności. Spośród osób w sytuacji bardzo dobrej i dobrej wyjeżdżało trzy i pół razy więcej niż w nienajlepszej i złej i ponad dwa razy niż w średniej.

Średnia wydatków poniesionych na 1 osobę pobytu za granicą wyniosła 430.320 zł na osobę - w tym kwoty wpłacone w kraju w biurach podróży oraz przeznaczone na zakup upominków, żywność itp. związanych z wyjazdem, a kwoty wydane za granicą w obcej walucie w przeliczeniu na zł według średniego kursu w 1991 r.